

KLAGANDE

Fervent Cleaning Company Aktiebolag, 556511-9012
Kavallerivägen 24
174 58 Sundbyberg

MOTPARTER

1. Stiftelsen Tekniska museet, 802005-9187
Box 27842
115 93 Stockholm

2. ISAB Clean AB, 556528-2398
Box 2206
169 02 Solna

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 16 juni 2016 i mål nr 7371-16,
se bilaga A

SAKEN

Offentlig upphandling

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten bifaller överklagandet och beslutar med ändring av förvaltningsrättens dom att Stiftelsen Tekniska museets upphandling av lokalvårdstjänster (dnr 304/15-115) får avslutas först efter att rättelse skett på så sätt att en ny anbudsutvärdering ska göras, vid vilken ISAB Clean AB:s anbud inte ska beaktas.

YRKANDEN M.M.

Fervent Cleaning Company AB (Fervent) yrkar att förvaltningsrättens dom ändras och att anbudet från ISAB Clean AB (ISAB) förkastas på grund av att förfrågningsunderlagets ska-krav inte är uppfyllda. Till stöd för sin talan anför Fervent följande.

Krav på registreringsbevis

Huvudregeln i upphandlingar är att registreringsbeviset ska vara utfärdat av Bolagsverket och så har kravet även framställts i det aktuella förfrågningsunderlaget. ISAB har emellertid gett in ett registreringsbevis som utfärdats av UC. Av det till anbudet bifogade dokumentet framgår dessutom att UC inte tar ansvar för eventuella skillnader i uppgifter.

Förvaltningsrätten anser att det skulle strida mot proportionalitetsprincipen att förkasta ISAB:s anbud för att registreringsbeviset, utfärdat av UC, inte uppfyller ska-kravet. Av resonemanget följer rimligen att kravet i förfrågningsunderlaget på att registreringsbeviset ska vara utfärdat av Bolagsverket i sig inte är oproportionerligt. Fervent anser att kravet inte strider mot proportionalitetsprincipen.

Krav på referenser

ISAB uppfyller inte ska-kravet om utställningslokaler i sin referens. Förvaltningsrätten anger i sitt avgörande att städning i publika utrymmen inte skiljer sig nämnvärt från städning i utställningslokaler och hänvisar till Kammarrätten i Stockholms avgörande den 15 november 2004 i mål nr 6065-04. Denna slutsats kan i och för sig ifrågasättas men den av ISAB åberopade referensen (AB Fortum Värme) uppfyller inte heller

beskrivningen av publik miljö. Det finns förvisso allmänna ytor men det är långt ifrån samma sak som en publik miljö.

Merparten av offentliga upphandlingar inom lokalvård innehåller krav på referenser som kan styrka erfarenhet av att tjänsten utförts i olika lokaltyper och verksamheter. Av förvaltningsrättens resonemang att döma kan dessa krav betraktas som oproportionerliga eftersom städning i olika miljöer inte skiljer sig nämnvärt. Om det skulle förhålla sig på det viset borde även kravet på erfarenhet av bestämda ytor i referensuppdrag kunna vara oproportionerligt.

Av förvaltningsrättens avgörande den 22 maj 2012 i mål nr 7123-12 framgår att en upphandlande myndighet har en långtgående frihet att utforma förfrågningsunderlaget på ett ändamålsenligt sätt i förhållande till upphandlingsobjektet. Kraven i upphandlingen var att anbudsgivaren skulle ha tre referenser med ytor på minst 9 300 kvm. Förvaltningsrätten ansåg att kravet inte stred mot proportionalitetsprincipen.

Lokalerna i Tekniska museet består till största delen av utställningslokaler. Ska-kravet på referenser som styrker erfarenhet av städning i utställningslokaler bör inte betraktas som oproportionerligt. Referenser som inte ens har publika lokaler borde i vart fall inte anses uppfylla kravet.

Stiftelsen Tekniska museet (STM) bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Upphandlingen har genomförts i enlighet med lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU, och de principer som anges däri. Vinnande anbudsgivare har uppfyllt samtliga ska-krav. Fervent har inte lidit eller riskerat att lida skada.

Krav på registreringsbevis

Det är riktigt att det inte vore proportionerligt att utesluta ISAB till följd av att ingivet registreringsbevis härrör från UC i stället för från Bolagsverket. Kravets exakta utformning har delvis sin grund i att STM inte kände till att UC erbjöd registreringsbevis men oaktat detta har avsikten inte varit att reglera vilken leverantör av registreringsbevis som måste användas. Avsikten har varit att få tillförlitliga uppgifter utifrån vad som anges i Bolagsverkets register. Detta syfte upprätthålls även om registreringsbeviset inte tillhandahållits av Bolagsverket.

Uppgifterna i ett registreringsbevis måste alltid kontrolleras, oavsett om detta härrör från Bolagsverket eller UC. Uppgifter i Bolagsverkets register kan ändras över tid och ett registreringsbevis utfärdat en dag kan komma att ändras dagen därpå till följd av ett registreringsärende. De upp till 24 timmar som kan komma att förflyta från det att en ny uppgift förs in i Bolagsverkets register till dess denna görs tillgänglig hos UC har alltså ingen avgörande betydelse. Särskilt inte i detta fall när ISAB:s registreringsbevis utfärdats den 8 februari och anbudstiden löpte ut den 22 februari. I vilket fall skulle uppgifterna i registreringsbeviset kontrolleras inför avtalstecknandet men också därefter löpande under avtalstiden för att säkerställa att kravet fortsatt uppfylldes.

I Kammarrätten i Jönköpings avgörande den 10 oktober 2014 i mål nr 934-14 anges att anbudsgivare som ingett registreringsbevis för ett annat bolag har rätt att komplettera anbudet med rätt registreringsbevis (för det egna bolaget) utan att det utgör en otillåten komplettering. Eftersom en sådan komplettering anses tillåten kan STM rimligen inte vara förhindrad att genom sedvanlig kontroll av uppgifterna i ingivet registreringsbevis säkerställa att det aktuella kravet på registrering uppfylls. En sådan kontroll måste anses än mindre kontroversiell än ingivande av nytt registreringsbevis och vilken organisation som levererat registreringsbeviset saknar således

betydelse när det gäller det syfte för vilket det inhämtas. Ett registreringsbevis utfärdat av UC måste därför anses likvärdigt med ett utdrag utfärdat av Bolagsverket, båda bygger på uppgifter från Bolagsverkets register. Det framstår dessutom som klart oproportionerligt, oavsett formulering i förfrågningsunderlaget, att kräva registreringsbevis från just Bolagsverket eftersom det rör sig om offentliga uppgifter som skulle kunna inhämtas direkt av STM.

I vilket fall anges i 11 kap. 6 § andra stycket LOU att när den upphandlande myndigheten ställer krav på att anbudsgivare påvisar registrering i aktiebolags- eller handelsregister som förs i det land där leverantörens verksamhet är etablerad, kan anbudsgivaren i stället för registreringsbevis avge en utsaga på heder och samvete, vidta annan liknande åtgärd eller visa upp ett intyg. Lagstiftaren har således tydligt angett att upphandlande myndighet inte kan utesluta en anbudsgivare till följd av att inget registreringsbevis ingivits när så krävs. Upphandlande myndighet måste acceptera alternativa bevis. Även mot denna bakgrund vore det oproportionerligt att ställa krav på registreringsbevis från någon särskild leverantör. Registreringsbevis från annan än Bolagsverket måste åtminstone anses motsvara det som ovan benämns ”visa upp intyg”.

Krav på referenser

Syftet med kravet har varit att anbudsgivaren härigenom ska visa att denne är verksam inom det efterfrågade området. ISAB:s referensuppdrag för AB Fortum Värme uppfyller det i förfrågningsunderlaget angivna kravet på uppdrag av liknande omfattning och detta visar att ISAB är verksam inom det efterfrågade området. Detta gäller även förutom de mindre referensuppdrag som ISAB lämnat och som avser muséer.

Det ska framhållas att den städning som ISAB utfört åt AB Fortum Värme inte bara varit likvärdig utan mer avancerad än den städning som kommer

att utföras åt STM. Det framgår att de allmänna utrymmen som finns hos AB Fortum Värme, med hänsyn till beskriven verksamhet, också utgör utställningslokaler. De aktuella lokalerna används återkommande för strukturerade visningar av verksamheten. Detta har varit tydligt för STM redan i den beskrivning som ISAB lämnat i anbudet.

I enlighet med Kammarrätten i Stockholms dom den 15 november 2004 i mål nr 6065-04 har STM i förevarande upphandling begränsat kraven på erfarenhet till vad STM ansett absolut nödvändigt och, såsom för ISAB, accepterat att städning av utställningslokaler kan jämföras med städning av publik miljö (allmänna utrymmen).

Såväl det antal referenser som begärts av STM som dessas omfattning måste anses proportionerligt och kan inte föranleda ingripande mot upphandlingen.

ISAB Clean AB har förelagts att yttra sig i målet men har inte inkommit med yttrande.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Det kammarrätten ska ta ställning till är om STM har brutit mot de allmänna principerna för offentlig upphandling, främst likabehandlingsprincipen och proportionalitetsprincipen, genom att utvärdera ISAB:s anbud i upphandlingen.

Den 1 januari 2017 trädde lagen (2016:1145) om offentlig upphandling i kraft. Den nya lagen ska enligt övergångsbestämmelserna tillämpas på upphandlingar som påbörjats efter ikraftträdandet. I nu aktuellt mål påbörjades upphandlingen före den 1 januari 2017 och den numera upphävda lagen (2007:1091) om offentlig upphandling är därför tillämplig.

I 1 kap. 9 § LOU anges de allmänna principerna för en offentlig upphandling. Till dessa hör principerna om likabehandling och proportionalitet.

I en upphandling utgör förfrågningsunderlaget en central del av förfarandet. En förutsättning för att underlaget ska kunna fylla sin konkurrensuppsökande funktion är att potentiella leverantörer kan vara säkra på att de obligatoriska krav som ställs i underlaget upprätthålls under hela förfarandet. En upphandlande myndighet måste därför redan vid framställandet av förfrågningsunderlaget se till att de krav som ställs är proportionerliga i förhållande till föremålet för upphandlingen på så sätt att kraven är adekvata och relevanta och inte går utöver vad som rimligen bör krävas av den som vill lämna ett anbud (jfr HFD 2016 ref. 37).

I förarbetena till LOU (prop. 2009/10:180 s. 91) framgår att proportionalitetsprincipen förutsätter att kraven på upphandlingsförfarandet står i rimlig proportion till de mål som eftersträvas. Upphandlingens art och värde ska därför beaktas exempelvis när villkoren för att få delta i upphandlingen fastställs. Vidare anges (prop. 2006/07:128 s. 132) att uppställda krav ska ha ett naturligt samband med och stå i proportion till det behov som ska täckas.

EU-domstolen har konstaterat att respekten för principen om likabehandling av anbudsgivarna kräver att samtliga anbud är förenliga med bestämmelserna i kontraktshandlingarna för att garantera en objektiv jämförelse mellan de anbud som lämnats av de olika anbudsgivarna (se Kommissionen mot Danmark, C-243/89, EU:C:1993:257).

En proportionalitetsprövning sker vanligen i tre steg. Det första innefattar frågan om åtgärden är ägnad att tillgodose det avsedda ändamålet. Det andra steget utgörs av en prövning av om åtgärden är nödvändig för att uppnå det

avsedda ändamålet. Till sist bedöms om den fördel som det allmänna vinner står i rimlig proportion till den skada som åtgärden förorsakar berörda enskilda intressen (se RÅ 1999 ref. 76; jfr Contse, C-234/03, EU:C:2005:644).

Krav på registreringsbevis

I förfrågningsunderlagets avsnitt 5.3 anges bland annat att svenska anbudsgivare ska bifoga anbudsgivarens vid tillfället gällande registreringsbevis utfärdat av Bolagsverket.

I likhet med förvaltningsrätten anser kammarrätten att det är fråga om ett obligatoriskt krav. Det är vidare ostridigt i målet att ISAB har gett in ett registreringsbevis från UC allabolag AB, UC, och inte från Bolagsverket.

I 11 kap. 6 § andra stycket LOU anges att en anbudsgivare i stället för att på sätt som anges i första stycket visa att denne är registrerad i aktiebolags- eller handelsregister eller motsvarande register kan avge en utsaga på heder och samvete eller vidta annan liknande åtgärd eller visa upp ett intyg. Med aktiebolags- eller handelsregister eller motsvarande register avses de register som anges i bilaga IX A–C till Europaparlamentets och rådets direktiv 2204/18/EG. Vad gäller tjänstekontrakt anges för Sveriges del att det är aktiebolags-, handels- och föreningsregistren som avses.

Med hänsyn till vad som anges i 11 kap. 6 § andra stycket LOU anser kammarrätten att det registreringsbevis från UC som ISAB gett in till STM uppfyller det krav som uppställs i förfrågningsunderlaget avsnitt 5.3.

Krav på referenser

Det aktuella kravet på referenser finns i avsnitt 5.5 i förfrågningsunderlaget. Här anges att det krävs att anbudsgivaren ska ange minst två

referensuppdrag som avser uppdrag av liknande omfattning. Med liknande omfattning avses enligt förfrågningsunderlaget daglig underhållsstädning av kontor, utställnings- och konferenslokaler med en städyta minst motsvarande 10 000 kvm.

Kravet har utformats som ett obligatoriskt krav och syftar enligt det aktuella avsnittet i förfrågningsunderlaget till att anbudsgivaren härigenom ska visa att denne är verksam inom efterfrågat område.

ISAB har angett AB Fortum Värme som en referens. I referensbrevet anges att uppdraget omfattar städning av bland annat kontorslokaler och allmänna utrymmen. Det anges däremot inte att utställningslokaler omfattas av uppdraget. STM har trots detta accepterat ISAB:s anbud.

Det är kammarrättens bedömning att åtgärden, det uppställda kravet på referenser, är nödvändig och ägnad att tillgodose det avsedda ändamålet. Fördelen att STM kan se att anbudsgivaren är verksam inom efterfrågat området bedöms därtill stå i rimlig proportion till den skada som åtgärden förorsakar berörda enskilda intressen. ISAB:s referens AB Fortum Värme uppfyller inte kravet på referenser så som det anges i det aktuella kravet i förfrågningsunderlaget.

Kravet på referenser har angetts i förfrågningsunderlaget och har därför gett potentiella leverantörer anledning att förutsätta att kravet varit viktigt för STM. Kravet har en adekvat koppling till ändamålet med upphandlingen och kan inte anses oproportionerligt. Mot denna bakgrund är det kammarrättens bedömning att STM:s åtgärd att godta ISAB:s anbud inte är förenlig med likabehandlingsprincipen.

Genom att utvärdera ISAB:s anbud har STM brutit mot bestämmelserna i LOU. Vid utvärderingen har Fervent placerats som nummer två. Genom att

STM utvärderat och antagit ISAB:s anbud har Fervent lidit skada.

Upphandlingen ska därför rättas på så sätt att en ny anbudsutvärdering ska göras, vid vilken ISAB:s anbud inte ska beaktas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 9).

Magnus Schultzberg
kammarrättsråd
ordförande

Patricia Schömer
kammarrättsråd
referent

Linnea Fagerberg
tf. kammarrättsassessor

/Helena Lindh
föredragande

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 32

DOM
2016-06-16
Meddelad i
StockholmMål nr
7371-16**SÖKANDE**Fervent Cleaning Company AB, 556511-9012
Kavallerivägen 24
174 58 Sundbyberg**MOTPART**Stiftelsen Tekniska Museet, 802005-9187
Box 27842
115 93 Stockholm**SAKEN**

Överprövning av offentlig upphandling

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan om överprövning.

Dok.Id 733170

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se www.domstol.se/forvaltningsratt	08-561 680 01	måndag – fredag 08:00-16:30

BAKGRUND

Stiftelsen Tekniska Museet (STM) genomför, genom öppet förfarande, en upphandling av lokalvård i Tekniska museets lokaler. Tilldelningsbeslut fattades den 4 april 2016 i vilket ISAB Clean AB (ISAB) erhöll uppdraget. Utvärderingen gjordes efter värderingsprincipen ”lägst pris”, dvs. att det anbud som uppfyllde samtliga skall-krav till lägsta totala utvärderingssumma tilldelades kontraktet. Fervent Cleaning AB (Fervent Cleaning) har ansökt om överprövning av upphandlingen.

YRKANDEN M.M.

Fervent Cleaning yrkar att upphandlingen ska rättas på så sätt att ISAB:s anbud ska förkastas och Fervent Cleaning, som då har lägsta priset, istället ska tilldelas kontraktet. Som grund för sin talan anför Fervent Cleaning bl.a. följande. Den vinnande anbudsgivaren, ISAB, uppfyller inte skall-kraven i förfrågningsunderlaget gällande beskrivning av utbildningsplaner, att registreringsbevis ska vara utfärdat av bolagsverket samt att referensuppdrag ska omfatta utställningslokaler. Genom att trots detta tilldela ISAB kontraktet har STM brutit mot likabehandlingsprincipen i LOU. På grund av det felaktiga tilldelningsbeslutet riskerar Fervent Cleaning att lida ekonomisk skada.

STM bestrider bifall till ansökan om överprövning och anför i huvudsak följande. Vinnande anbudsgivaren, ISAB, har uppfyllt samtliga skall-krav och lämnat det lägsta priset. Det vore oproportionerligt att utesluta ISAB på den grunden att bolaget lämnat in ett registreringsbevis utfärdat av en annan part än bolagsverket eller på grunden att ett av ISAB:s referensuppdrag inte

har beskrivits med ordet ”utställningslokaler”. Det saknas därför grund för ingripande enligt LOU.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

I 16 kap. 6 § första stycket lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) anges att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i LOU och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Prövningen i förvaltningsrätten utgör således en kontroll av om det på grund av vad sökanden har framfört i målet finns anledning att vidta sådana åtgärder som anges i 16 kap. 6 § första stycket LOU.

En överprövning av en upphandling kan alltså endast leda till ett förordnande att upphandlingen ska göras om eller att den ska rättas. Förvaltningsrätten kan således inte besluta att en upphandlande myndighet ska teckna avtal med någon av anbudsgivarna. Fervent Cleanings yrkande får således istället förstås som en begäran om att rättelse ska ske genom en ny anbudsutvärdering.

Uppdragsspecifik utbildnings- och kompetensutvecklingsplan

I förfrågningsunderlagets avsnitt 6.9 under rubriken ”anbudsgivarens personal” anges bl.a. att anbudsgivaren ska lämna en utförlig beskrivning av omfattning av, samt hur, utbildning, vidare-utbildning och andra kompetenshöjande åtgärder kommer att erbjudas personalen på uppdraget. Det anges vidare att det inte är anbudsgivarens generella utbildningsplaner som efterfrågas.

Med hänsyn till ordalydelsen i förfrågningsunderlaget bedömer förvaltningsrätten att kravet gällande en uppdragsspecifik utbildnings- och kompetensutvecklingsplan utgör ett obligatoriskt krav.

Fervent Cleaning har anfört att ISAB:s anbud i strid med förfrågningsunderlaget innehåller generella utbildningsplaner. Förvaltningsrätten finner emellertid att ISAB:s anbudssvar innehåller information om vilka utbildningar som personalen har genomfört samt vilka utbildningar som planeras. Exempelvis finns en kompetensutvecklingsplan gällande planerade och genomförda utbildningar samt beskrivning av personals introduktionsutbildning vid uppdragets start. Fervent Cleaning har enligt förvaltningsrättens mening därmed inte förmått visa att ISAB:s anbud i nu aktuell del inte uppfyller kravet i förfrågningsunderlaget.

Registreringsbevis

I förfrågningsunderlagets avsnitt 5.3 under rubriken ”kontroll av anbudsgivaren” anges bl.a. att svenska anbudsgivare ska bifoga anbudsgivarens vid tillfället gällande registreringsbevis utfärdat av Bolagsverket.

Med hänsyn till ordalydelsen i förfrågningsunderlaget bedömer förvaltningsrätten att kravet gällande att registreringsbevis utfärdat av Bolagsverket ska ges in utgör ett obligatoriskt krav. Eftersom ISAB till sitt anbud har bifogat ett registreringsbevis utfärdat av UC allabolag AB (UC) uppfyller ISAB inte detta krav.

STM har emellertid anfört att det skulle vara oproportionerligt att utesluta ISAB på den grunden att bolagets registreringsbevis är utfärdat av UC. Enligt STM är syftet med kravet gällande registreringsbevis att kontrollera

att anbudsgivarna är registrerade hos Bolagsverket. Eftersom det av ISAB:s registreringsbevis framgår att uppgifterna är hämtade från Bolagsverkets register har STM bedömt att registreringsbeviset innehåller efterfrågad information.

Fervent Cleaning menar å sin sida att kravet gällande att registreringsbevis ska vara utfärdat av Bolagsverket inte kan anses vara oproportionerligt. Bolaget har här till anförts att det i registreringsbeviset från UC anges att UC inte tar något ansvar för eventuella skillnader i uppgifter.

Proportionalitetsprincipen som anges i 1 kap. 9 § LOU innebär att ett uppställt krav i ett förfrågningsunderlag ska vara en lämplig, effektiv och nödvändig åtgärd för att uppnå det eftersträvade syftet samt att det aktuella kravets negativa effekt inte får vara oproportionerlig eller överdriven i förhållande till det eftersträvade syftet.

Ett krav gällande att anbudsgivare ska visa att de är registrerade hos Bolagsverket är inte i sig oproportionerligt (jfr 11 kap. 6 § första stycket LOU). Mot bakgrund av syftet med kravet att registreringsbevis ska vara utfärdat av Bolagsverket, dvs. att kontrollera att anbudsgivare är registrerade hos Bolagsverket, finner förvaltningsrätten emellertid att det skulle strida mot proportionalitetsprincipen att utesluta ISAB på den grunden att bolaget lämnat in ett registreringsbevis utfärdat av UC. Av utredningen i målet framgår nämligen att informationen i ISAB:s registreringsbevis uppdateras en gång per dygn och är hämtad från bl.a. Bolagsverket. Vidare innehåller ett registreringsbevis utfärdat av UC i allt väsentligt samma information som ett registreringsbevis utfärdat av Bolagsverket. Ett registreringsbevis utfärdat av Bolagsverket är därmed inte en nödvändig åtgärd för att uppnå det eftersträvade syftet med kravet.

Krav gällande att bevis gällande registrering i aktiebolags- eller handelsregister ska vara utfärdat av en viss part strider enligt förvaltningsrättens mening även mot 11 kap. 6 § andra stycket LOU. Av bestämmelsen framgår nämligen att en anbudsgivare har rätt att visa att denne är registrerad i aktiebolags- eller handelsregister genom att lämna en utsaga på heder och samvete, vidta annan lämplig åtgärd eller visa upp ett intyg.

Referensuppdrag

I förfrågningsunderlagets avsnitt 5.5 under rubriken ”referenser” anges bl.a. att anbudsgivare, för att säkerställa att de är verksamma inom efterfrågat område, ska ange minst två referensuppdrag som avser uppdrag av liknande omfattning. Vidare anges att med liknande omfattning avses underhålls- städning av kontor, utställnings- och konferenslokaler med en städyta minst motsvarande 10 000 kvm.

Med hänsyn till ordalydelsen i förfrågningsunderlaget bedömer förvaltningsrätten att kravet gällande att referenser ska innefatta städning av utställningslokaler utgör ett obligatoriskt krav. Fervent Cleaning har anfört att ISAB:s referensuppdrag från AB Fortum Värme inte uppfyller detta krav.

Av utredningen i målet framgår att det i referensbrevet avseende ISAB:s referensuppdrag från AB Fortum Värme anges att uppdraget omfattat en städyta om 20 000 kvm och bl.a. innefattat städning av kontorslokaler, allmänna utrymmen, entréer, pausutrymmen och konferensrum. Däremot anges inte utställningslokaler i referensbrevet. Förvaltningsrätten bedömer därmed att ISAB inte uppfyllt uppställt obligatoriskt krav gällande att referenser ska innefatta städning av utställningslokaler.

STM har dock anfört att det skulle ha varit oproportionerligt att utesluta ISAB på den grunden att referensuppdraget inte har beskrivits med ordet ”utställningslokaler”. Enligt STM städas de lokaler som anges i ISAB:s referensuppdrag på ett liknande sätt och kan därför likställas med utställningslokaler. Vidare har STM anfört att städningen för AB Fortum Värme dessutom är mer komplicerad än de referensuppdrag som efterfrågats och att ISAB således väl uppfyllt kravet på att vara verksam inom efterfrågat område.

Enligt förvaltningsrättens bedömning skulle det strida mot proportionalitetsprincipen att utesluta ISAB på den grunden att ett av bolagets referensuppdrag inte omfattat städning av utställningslokaler. Städning av publika utrymmen utförs nämligen även i andra lokaler där städtjänsterna inte skiljer sig nämnvärt från städning av utställningslokaler (jfr Kammarrätten i Stockholms dom den 15 november 2004 i mål nr 6065-04). Sådana lokaler som referensuppdraget för AB Fortum Värme omfattar är enligt förvaltningsrättens mening typiska exempel på lokaler där städtjänsterna inte skiljer sig nämnvärt från städning av utställningslokaler. Förvaltningsrätten finner därmed att det aktuella kravet att referensuppdrag ska innefatta utställningslokaler inte är en nödvändig åtgärd för att uppnå det eftersträvade syftet, dvs. att säkerställa att anbudsgivare är verksamma inom efterfrågat område.

Sammanfattande slutsats

Fervent Cleaning har enligt förvaltningsrättens bedömning inte förmått visa att ISAB:s anbud inte uppfyller det obligatoriska kravet i förfrågningsunderlaget gällande uppdragsspecifik utbildnings- och kompetensutvecklingsplan. Vidare skulle en uteslutning av ISAB:s anbud på den grunden att ISAB:s registreringsbevis är utfärdat av UC eller på den grunden att ett av ISAB:s referensuppdrag inte omfattar utställningslokaler

strida mot proportionalitetsprincipen. Mot denna bakgrund finner förvaltningsrätten att det utifrån vad Fervent Cleaning har anfört i målet inte är visat att STM har brutit mot bestämmelserna i LOU. Skäl för ingripande finns således inte. Fervent Cleanings ansökan om överprövning ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1A LOU).

Eva Pedersen
Rådman

Ellen Agrenius har föredragit målet.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress

där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I vissa mål får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Detta gäller mål om överprövning enligt:

- lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,
- lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att prövningstillstånd meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Vanligtvis får, då kammarrätten inte har fattat något interimistiskt beslut om att upphandlingen inte får avslutas, avtal slutas omedelbart. **I de fall där kammarrätten har fattat ett interimistiskt beslut om att avtal inte får ingås, får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt det interimistiska beslutet.** Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen.
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet.
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd.
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta.
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.